

IRN-II.5180.41.2022.MF

Przemyśl, dnia **29. GRU. 2022**

ZALECENIA POKONTROLNE KONSERWATORSKIE

Działając na podstawie art. 38 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2010 r., poz. 2067 ze zm.), w wyniku przeprowadzonej w dniu 17 grudnia 2019 r. kontroli konserwatorskiej w **sprawie przestrzegania i stosowania przepisów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dotyczącej terenu dawnego klasztoru Bazylianów w nieistniejącej miejscowości Monastyr, ob. Werchrata, gm. Horyniec-Zdrój, pow. lubaczowski, wpisanego do rejestru zabytków województwa podkarpackiego pod nr A – 1513, decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu na podstawie decyzji z dnia 2 sierpnia 1993 r., znak: PSOZ-IV-4040/21/93, Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków, podaje do wiadomości, iż w trakcie przedmiotowej kontroli konserwatorskiej stwierdzono:**

Ruiny dawnego zespołu klasztoru klasztoru Bazylianów w nieistniejącej miejscowości Monastyr usytuowanego na wzgórzu, w skład których wchodzi kamienny mur ogrodzeniowy z dwiema bramami od północy i wschodu (częściowo zachowana), reliktu kamiennych podpiwniczonych izby i cel klasztornych, drewnianej cerkwi, cmentarza przycerkiewnego, wielonarodowościowy cmentarz z okresu I wojny światowej i zbiorowa mogiła członków UPA, znajdują się w niezadawalającym stanie zachowania pod względem konserwatorskim.

Pozostałości fragmentarycznie zachowanego muru klasztoru wykonanego z kamienia są w dużym stopniu zniszczone, posiadają miejscowe ubytki, są miejscowo pokryte warstwą ziemi, nawarstwieniami biologicznymi i atmosferycznymi, a także są porośnięte niską zielenią. Korona muru nie jest zabezpieczona, a materiał kamienny wykazuje cechy osłabienia i zawilgocenia.

Północna brama jest zachowana w dość dobrym stanie. Na wschód od niej usytuowana jest kamienna przesklepiona piwnica klasztorna, do której możliwy jest dostęp dwoma zejściami od wschodu i północy. Otwory wejściowe są zabezpieczone kratami. Schody wiodące do jej wnętrza są uszkodzone, posiadają mocno wytarte/zatarte stopnie, lokalne ubytki budulca, które porosła trawa i w których gromadzą się inne nawarstwienia biologiczne. Piwnicę od zewnątrz pokrywa warstwa ziemi porośnięta trawą oraz niską zielenią. Piwnica jest przesklepiona. Kamienna posadzka wykazuje duży stopień destrukcji, gdyż kamienie z której została wykonana są obecnie luźno ułożone. Kamienny budulec użyty do budowy piwnicy wykazuje cechy osłabienia i zawilgocenia. We wnętrzu piwnicy składowane są dwie kamienne rzeźby figuralne z utraconymi głowami o nieznanym proveniencji, które również wykazują zły stan zachowania.

Na wschód od tejże piwnicy, w północno-wschodnim narożniku założenia znajdują się fragmentarycznie zachowane fundamenty i przyziemia kamiennego budynku gospodarczego wzniesionego na rzucie prostokąta, który jest częściowo wpisany w obrys murów klasztornych. Zachowane reliktu są pokryte warstwami ziemi, porośnięte niską zielenią i trawą, a także nawarstwieniami biologicznymi i atmosferycznymi. Widoczne są także lokalne ubytki kamienia, zawilgocenia i postępująca degradacja kamienia.

W pobliżu fundamentów ww. budynku gospodarczego usytuowane są dwie kamienne piwnice, które są niedostępne i wykazują duży stopień zniszczenia. Jedna z piwnic

zlokalizowana jest od południa z wejściem zabezpieczonym kratami, do którego prowadziły niegdyś kamienne schody - obecnie prawie całkowicie zniszczone. W jej wnętrzu widoczne są luźno rozrzucone kamienie. Wejście do drugiej piwnicy, która jest usytuowana tuż przy budynku gospodarczym znajduje się we wschodnim murze, po jego zewnętrznej stronie. Wejście do piwnicy nie jest zabezpieczone, jednakże dostęp do niej nie jest możliwy, gdyż zagraadza je powalony głaz.

Na wschodnim odcinku muru klasztornego zachowały się fragmenty furty klasztornej, które są aktualnie słabo czytelne i mocno porośnięte trawą.

W pobliżu tejże bramy, a naprzeciw ruin budynku gospodarczego znajduje się wyłożona kamieniami i głazami studnia o ok. 3 m średnicy, która jest zabezpieczona drewnianym ogrodzeniem. W jej wewnętrzne ściany wrasta system korzeniony kilku drzew. Ściany wewnętrzne studni posiadają ubytki i odspojenia kamienia, pokryte są także nawarstwieniami biologicznymi i atmosferycznymi, zaś na jej dnie znajdują się luźno porozrzucone kamienie.

Południowy fragment muru klasztornego jest zachowany jedynie do poziomu gruntu i jest pokryty warstwą ziemi, którą porasta zieleń.

W południowo-zachodnim narożniku zespołu pod warstwą gruntu i trawy znajdują się ślady dawnych izb mieszkalnych. W tymże narożniku zlokalizowany jest także grób ziemny oznaczony metalowym krzyżem.

Przy zachodnim odcinku muru klasztornego wzniesiona jest zbiorowa mogiła członków UPA. Na północ od niej zlokalizowana jest kolejna kamienna piwnica, której wejście nie jest zabezpieczone, pomimo tego jest niedostępna. Jest w znacznym stopniu zniszczona, pokryta warstwą ziemi i porośnięta zielenią. W jej pobliżu, w narożniku północno-zachodnim usytuowane są dwa groby ziemne oznaczone metalowymi krzyżami.

W centrum założenia istniała niegdyś drewniana cerkiew, o jej lokalizacji informuje dzisiaj drewniany krzyż. Obecnie zarys fundamentów nie jest widoczny, ponieważ teren pokrywa warstwa ziemi i zieleń. Na zachód od cerkwiska znajduje się zabezpieczone kratami wejście do kolejnej piwnicy (krypty), która jest niedostępna.

Na północ od cerkwiska znajduje się cmentarz z I wojny światowej, obwiedziony niewysokim kamiennym obrzeżem, zawierający kamienne krzyże nagrobne, którego stan zachowania jest dobry w porównaniu do innych obiektów tworzących przedmiotowy zespół. Kamienne krzyże pokryte są nawarstwieniami biologicznymi i atmosferycznymi. Przed cmentarzem usytuowany jest kamienny nagrobek stanowiący prawdopodobnie pozostałość dawnego cmentarza przycerkiewnego. Pomnik ten posiada miejscowe ubytki formy, nawarstwienia biotyczne i abiotyczne, a także wykazuje cechy niestabilności.

Na terenie założenia rośnie wtórny drzewostan, głównie wzdłuż murów klasztornych.

W trakcie przeprowadzonej kontroli przeprowadzająca ją komisja zawnioskowała, iż zalecenia dot. wykonania nasadzeń zastępczych, należy anulować.

ZALECENIA KONSERWATORSKIE

W związku z powyższym, mając na uwadze ogólny stan zachowania ruin dawnego zespołu klasztornego klasztoru Bazylianów w nieistniejącej miejscowości Monastyr, a także wyróżniające walory zabytkowe, krajobrazowe i dokumentalne, Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków, zaleca co następuje:

- 1. Przeprowadzenie stosownych kompleksowych badań konserwatorskich, architektonicznych, archeologicznych, a także badań georadarem** w celu pełnego rozpoznania obiektu, określenia jego stanu technicznego i potrzeb konserwatorskich, niezbędnych do przeprowadzenia prac, ich kolejności a także możliwych do zastosowania rozwiązań. Wyniki badań, powinny zawierać m.in. rozpoznanie historii obiektu, zastosowanych do jego budowy materiałów, technik i technologii, a także rozwarstwienie chronologiczne zespołu.

W terminie do dnia 31 sierpnia 2024 r.

- 2. Opracowanie dokumentacji projektowej**, mającej na celu zabezpieczenie i utrwalenie przedmiotowego obiektu, zahamowanie procesów degradacji jego autentycznej tkanki i dewaluacji jego walorów zabytkowych.

Przedmiotowa dokumentacja projektowa, powinna zostać opracowana na podstawie wyników ww. badań i powinna zawierać m.in.: dokładną inwentaryzację, szczegółowy opis stanu zachowania, wskazanie przewidzianych do zastosowania rozwiązań w formie opisowej i rysunkowej, określenie przewidzianych do podejmowania czynności, a także metod, technik, sposobu prowadzenia prac, materiałów, kolorystyki.

Zakres ewentualnych prac, powinien obejmować przede wszystkim:

- konserwację techniczną zachowanych ruin: fragmentów muru klasztornego wraz z furtą, piwnic, reliktów budynku gospodarczego i cel klasztornych, studni, która powinna mieć na celu utrzymanie autentycznej tkanki obiektu oraz jego historycznie ukształtowanej formy (prace powinny mieć charakter jak najbardziej zachowawczy, dopuszczalna jest anastyloza, szczególną uwagę, należy zwrócić na zabezpieczenie koron zachowanych reliktów);
- prace konserwatorskie przy cmentarzu z I wojny światowej oraz usytuowanym przed nim pomnikiem nagrobkiem;
- uporządkowanie i uczytelnienie całości założenia.

W terminie do dnia 31 grudnia 2024 r.

- 3. Przeprowadzenie ww. prac uwzględniających działania niezbędne z uwagi na ochronę przedmiotowego zabytku przed zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem, w terminie do 31 grudnia 2025 r.**

POUCZENIE

Jednocześnie, Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków, przypomina, iż zgodnie z art. 36 u.o.z.o.z. na prowadzenie badań konserwatorskich, badań architektonicznych, badań archeologicznych, prac konserwatorskich, prac restauratorskich, czy robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków, należy uzyskać stosowne pozwolenie administracji konserwatorskiej

w formie decyzji administracyjnej. Przed wystąpieniem do tut. Urzędu z wnioskiem o wydanie pozwolenia na prowadzenie prac przy zabytku istnieje możliwość uzgodnienia w formie opinii wstępnej dokumentacji projektowej.

Zgodnie z art. 73 u.o.z.o.z. osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie albo będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa. Szczegółowy wykaz prac mogących zostać objętym dofinansowaniem określa art. 77 tejże ustawy.

Zgodnie z art. 40 ust. 2a u.o.z.o.z. kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej w terminie 14 dni od otrzymania niniejszych zaleceń, przysługuje prawo do zgłoszenia umotywowanych zastrzeżeń, dodatkowych wyjaśnień lub przedstawienia dodatkowej dokumentacji.

W myśl art. 40 ust. 4 niewykonanie zaleceń pokontrolnych – stwierdzone w trybie art. 119 u.o.z.o.z. stanowi wykroczenie zagrożone karą grzywny.

Podkarpacki Wojewódzki
Konserwator Zabytków
Beata Kot

Otrzymują:

- Nadleśnictwo Lubaczów, ul. Słowackiego 20, 37-600 Lubaczów

Do wiadomości

1. Wójt Gminy Horyniec-Zdrój
Al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój
2. Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Lubaczowie
ul. Mickiewicza 45, 37-600 Lubaczów
3. Teczka obiektu
4. A/a – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyśle
ul. Jagiellońska 29, 37-700 Przemyśl

MF